

UCHWAŁA

Dnia 17 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Barbary P.

przeciwko Feliksowi S.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 17 lutego 2011 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 17 września 2010 r.,

"Czy członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. może bronić się zarzutem nieistnienia zobowiązania spółki wskutek złożonego przez nią, po powstaniu tytułu wykonawczego, oświadczenia o potrąceniu?"

podjął uchwałę:

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. może bronić się zarzutem, że objęta tytułem wykonawczym wierzytelność uległa umorzeniu na skutek potrącenia z wierzytelności powoda, dokonanego po powstaniu tego tytułu.

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Okręgowy w S. zagadnienie prawne powstało w ustalonym następująco stanie faktycznym:

Pozwany Feliks S. pełni funkcje prezesa jednoosobowego zarządu „S.” spółki z o.o. w W. Spółce tej przysługiwała w stosunku do Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „R.” spółka z o.o. w S. wierzytelność w wysokości 111.895,51 zł. Po ogłoszeniu upadłości Przedsiębiorstwa „R.”, wierzytelność ta została ujęta na liście wierzytelności, zatwierdzonej przez sędziego komisarza. W trakcie postępowania upadłościowego Przedsiębiorstwa „R.”, Syndyk masy upadłości wytoczył przeciwko spółce „S.” pozew o zapłatę i Sąd Rejonowy w S. prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 9 lutego 2007 r. w sprawie XIII GNc 2707/06 zasądził na rzecz powoda od pozwanej spółki „S.” 14.517,53 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

W oparciu o uzyskany na podstawie tego nakazu zapłaty tytuł wykonawczy, wierzyciel wszczął przeciwko spółce „S.” postępowanie egzekucyjne, które zostało umorzone w dniu 31 grudnia 2007 r. przez komornika z powodu bezskuteczności egzekucji.

Wierzytelność objęta nakazem zapłaty z dnia 9 lutego 2007 r. w sprawie XIII GNc 2707/06 została przeniesiona przez pierwotnego wierzyciela na podstawie umowy cesji na Barbarę P., na rzecz której Sąd nadał temu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności w dniu 2 grudnia 2008 r.

W dniu 5 czerwca 2009 r. powódka Barbara P. wniosła przeciwko pozwanemu Feliksowi S. powództwo o zasądzenie należności wynikających z nakazu zapłaty GNc 2707/06 w kwocie 22.413,43 zł, wskazując jako podstawę roszczenia art. 299 § 1 k.s.h. W toku tego procesu pozwany, działając jako zarząd spółki „S.”, złożył w dniu 6 sierpnia 2009 r. oświadczenie o potrąceniu należności z tego nakazu z wierzytelnością przysługującą jego spółce w stosunku do Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „R.” spółka z o. o. w wysokości 111.895, 51 zł. Sąd Rejonowy uznał ten zarzut za dopuszczalny i skuteczny, przyjął więc, że wierzytelność objęta nakazem zapłaty GNc 270/06 uległa umorzeniu i wyrokiem z dnia 26 stycznia 2010 r. oddalił powództwo, odstępując od obciążania powódki kosztami procesu.

Przy rozpoznawaniu apelacji powódki od tego wyroku, Sąd Okręgowy powziął wątpliwość, czy w takiej sytuacji członek zarządu spółki, pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h., może bronić się zarzutem potrącenia dokonanego przez tę spółkę i przedstawił ją do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawiony problem prawny wiąże się z przesądzeniem przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 7 listopada 2009 r. III CZP 72/08 (OSNC 2009, nr 2, poz. 20) kwestii, że przewidziana w art. 299 § 1 k.s.h. odpowiedzialność członka zarządu spółki jest odpowiedzialnością odszkodowawczą o charakterze deliktowym. Oznacza to, że odpowiedzialność członka zarządu na podstawie tego przepisu jest odpowiedzialnością własną za szkodę wyrządzoną wierzycielowi, a nie odpowiedzialnością za reprezentowaną spółkę (odpowiedzialność gwarancyjna). W uchwale podzielone zostało stanowisko, zgodnie z którym szkodą poniesioną przez wierzyciela jest uszczerbek powstały na skutek niemożności wyegzekwowania od spółki wierzytelności, spowodowany bezprawnym, zawinionym niezgłoszeniem przez członków zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. W związku z tym przyjęto, że ciężący na poszkodowanym wierzycielu spółki dowód bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce stanowi w istocie dowód doznania szkody w wysokości niewyegzekwowanej wierzytelności i związanych z bezskutecznością egzekucji kosztów.

Zgodnie z art. 299 § 1 k.s.h., przesłanką tej odpowiedzialności odszkodowawczej członka zarządu jest bezskuteczność egzekucji wobec spółki. Wierzyciel pozywający członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością powinien zatem legitymować się co najmniej tytułem egzekucyjnym przeciwko spółce w postaci prawomocnego orzeczenia zasądzającego świadczenie od niej oraz wykazać bezskuteczność egzekucji tego świadczenia (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 21 października 2003 r. I CK 160/02 i z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 506/09 – niepubl oraz w uchwale z dnia 15 czerwca 1999 r., III CZP 10/99, OSNC 1999, z. 12, poz. 203). Z uregulowanej w art. 365 § 1 k.p.c. instytucji prawomocności materialnej takiego orzeczenia wynika, że wiąże ono nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe

i organy administracji publicznej. Sąd rozpoznający sprawę dotyczącą roszczenia opartego na art. 299 § 1 k.s.h. musi więc uznać istnienie roszczenia powoda przeciwko spółce, zasądzone dołączonym do pozwu prawomocnym orzeczeniem (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2001 r., III CZP 69/01, OSNC 2002, nr 10, poz. 118 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2004 r., IV CK 148/04, niepubl.). Pozwany członek zarządu nie może zatem bronić się zarzutami przysługującymi ewentualnie spółce, których spółka nie wykorzystwała w procesie, w którym zapadł tytuł egzekucyjny przeciwko niej, np. zarzutem przedawnienia roszczenia (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19 listopada 2008 r., III CZXP 94/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 135), albo zarzutem, że dochodzenie tego roszczenia stanowiło nadużycie prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 506/09, niepubl.). Prowadziłoby to bowiem do podważania prawomocnego orzeczenia zapadłego przeciwko spółce przez ponowne badanie zasadności zasądzonego już w nim świadczenia, co jest w świetle art. 365 § 1 k.p.c. niedopuszczalne.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy podnoszone obawy o naruszenie tego przepisu są nieuzasadnione. Chodzi w niej bowiem o zupełnie inną sytuację, która polega na tym, że po wydaniu prawomocnego orzeczenia przeciwko spółce i po stwierdzeniu bezskuteczności wyegzekwowania od niej zasądzonej tym orzeczeniem należności, spółka złożyła oświadczenie o potrąceniu wierzytelności objętej wystawionym przeciwko niej tytułem wykonawczym z wierzytelnością przysługującą jej od wierzyciela, który kierował przeciwko niej egzekucję. W takim stanie rzeczy zgłoszenie zarzutu dokonania tego potrącenia nie podważa przymiotu prawomocności materialnej orzeczenia wydanego przeciwko spółce. Jeśli zarzut ten okazał by się dopuszczalny i skuteczny, to zgodnie z art. 498 § 2 k.c., wierzytelność objęta tytułem wykonawczym ze sprawy XIII GNc 2707/07 uległaby umorzeniu, jako wierzytelność niższa. Powszechnie przyjmuje się, że potrącenie stanowi formę zaspokojenia długu. Skoro zaś ma ono moc wsteczną od chwili, kiedy stało się możliwe (art. 499 zdanie drugie k.c.), może to bezpośrednio rzutować na ewentualną odpowiedzialność pozwanego w niniejszej sprawie członka zarządu. Jeśli by się bowiem okazało, że dochodzona od niego

wierzytelność została umorzona, mogłoby to postawić pod znakiem zapytania kwestię, czy wierzyciel poniósł jakąś szkodę (art. 299 § 2 *in fine* k.s.h.).

Prowadzi to do wniosku, że członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pozwany na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. może powoływać się na zarzut, że objęta tytułem wykonawczym wierzytelność uległa umorzeniu na skutek potrącenia dokonanego przez spółkę po powstaniu tego tytułu. Warto dodać, że pogląd o konieczności badania, czy doszło do skutecznego potrącenia wierzytelności wyraził także na tle odpowiedzialności z art. 299 § 1 k.s.h. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 lutego 2008 r., V CSK 421/07, niepubl.

Z tych względów na podstawie art. 390 k.p.c. orzeczono jak w uchwale.